

A közcélú foglalkoztatás célzottsága és munkapiaci hatása

Kutatási összefoglaló

A rendszerváltás kezdetén néhány év alatt jelentősen megnőtt a munkanélküliség és nyomában kialakult a tartós munkanélküliség. Az aktív korú népesség 2-3%-a egy évnél régebb óta állástalan, és táboruk 2003 óta folyamatosan nő.

A foglalkoztatáspolitikai a rendszerváltás elején az aktivitás csökkenése árán igyekezett gátat vetni a munkanélküliség növekedésének és a tartós munkanélküliek számára kínált szolgáltatások különösen hiányosak maradtak. A 2009-ben elindított Út a Munkához Program (ÚMP) deklarált célja a leghátrányosabb helyzetű kistélepeleéseken élő alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkanélküliek jövedelemhez juttatása és visszavezetése a nyílt munkaerőpiacra. Ennek fő eszköze az önkormányzatok által szervezett közfoglalkoztatás támogatási keretének jelentős bővítése volt. Az ÚMP első évében a közcélú foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 60 ezerre nőtt (míg a közhasznúé 5 ezerre esett vissza), így az előző évi másfélszeresére nőtt a közfoglalkoztatásba bevontak aránya (a segélyezettekhez viszonyítva).

Kutatásunk azt vizsgálta, hogy a közcélú foglalkoztatás többletforrásai mely munkavállalói csoportokra irányultak, a tartós munkanélküliek, illetve a települési önkormányzatok mekkora körét érte el a program, és hogyan hatott a munkanélküliségre.

Az Államkincstár és a Foglalkoztatási Hivatal adatain alapuló becsléseink és a néhány kiválasztott településen készített interjúk egyaránt arra utalnak, hogy az ÚMP valóban a legrosszabb munkavállalási esélyű tartós munkanélkülieket érte el, de a szervezési kapacitások hiánya miatt a munkalehetőségektől amúgy is távolabb eső aprófalvakban élöket kevésbé sikerült bevonni.

Az ÚMP igénybevétele a várakozások szerint nagy és jelentősen nőtt 2009-ben. A települések szinte mindegyike és a potenciálisan jogosult tartós munkanélküliek több, mint negyede hosszabb-rövidebb ideig részt vett a közcélú foglalkoztatásban. A közfoglalkoztatási tervek vizsgálata és a települési interjúk azonban arra utalnak, hogy a tartós munkanélküliek nyílt munkapiacra való visszatérését segítő kiegészítő szolgáltatások gyengék maradtak.

Kvantitatív elemzésünk eredményei szerint a közcélú foglalkoztatás a tartós munkanélküliség csökkenéséhez nem járul hozzá. Ez érvényes az ÚMP előtt, 2005-től már a legtöbb településen alkalmazott közcélú foglalkoztatásra is, azaz – legalábbis a korábbi formájában – a közcélú foglalkoztatás több év alatt, a munkavégző-képesség szinten tartásán keresztül sem volt képes csökkenteni a tartós munkanélküliséget. Más téren lehetett pozitív hatása: korábbi kutatások szerint az ÚMP csökkentette a szegénységet, hozzájárulhatott a helyi társadalmi feszültségek enyhítéséhez, illetve többletforrásokhoz juttatta az önkormányzatokat. Ezeket a jótékony hatásokat azonban más eszközök révén hatékonyabban is el lehet érni.

Fentiek alapján rövid távon a közcélú foglalkoztatás olyan átalakítását javasoljuk, amely nagyobb szerepet ad a családsegítő szolgálatoknak és a munkaügyi kirendeltségeknek, megerősíti a munkavégző képességet javító szolgáltatásokat, és a legrosszabb helyzetű kistérségekre koncentrálja a foglalkoztatási támogatásokat. Középtávon a közfoglalkoztatást kiváltó megoldásokat javasolunk: az önkormányzatok közvetlen és a korábbinál kiszámíthatóbb finanszírozását, egyes közfeladatok járási szintre emelését, a munkaügyi kirendeltségek szakmai és létszámbeli fejlesztését, a pályázati alapon működő önkéntes programok beépítését a kirendeltségek eszköztárába, és a szociális segélyezés átalakítását.